

Humor en een snufje agressie

Posters, stickers en graffiti vertellen veel over een wijk. Kunstenaarsduo J&B inventariseerde de visuele straattaal van Noord om daarmee een eigen beeld van het gebied te schetsen.

EDO DIJKSTERHUIS

AMSTERDAM

→ Kunstduo J&B met enkele van de op straat aangetroffen afbeeldingen. Foto: Jesper Boot

Hoe breng je Amsterdam-Noord in beeld? Je kunt er een sociaal geograaf op afsturen, die statistieken verwerkt in kleurrijke grafieken. Of een luchtfoto maken, die alles kadastraal samenvat. Kunstenaarsduo J&B deed het anders. De keus viel op bronnen die voor de hand liggen, maar vaak over het hoofd worden gezien: posters, stickers, graffiti en andere informele uitingen op schuttingen, muren, hekken en deuren. Het resultaat van hun werk is vanaf dit weekend te zien in Nieuw Dakota.

"We hebben zeker een half jaar door Noord gefietst, gepraat met bewoners en gefotografeerd en gefilmd," zegt Jacob, de J in J&B die zonder achternaam opereert. Partner Bert Frings vult aan: "We hebben de taal van de straat vastgelegd op een digitale kaart, geholpen door zo'n veertig kinderen, die honderden foto's hebben genomen en geüpload. Je merkt dat die elf- en twaalfjarigen anders kijken. Minder geïnteresseerd in teksten, maar erg enthousiast over graffiti, die ze zelfs vijf meter hoog op een gevel spotten."

Duidelijke stickerhotspots

De als schilder opgeleide Frings is al sinds zijn jeugd geïnteresseerd in stickers. "Toen was het vooral een reclamemiddel, om de film ET mee te promoten, en de Atari-computer. Nu zijn stickers vaak politiek, het is een effectief communicatiemiddel. Met één beeld in die beperkte ruimte kun je veel zeggen."

J&B ontdekte snel dat Noord duidelijke stickerhotspots heeft: tussen de pontjes en winkelcentra loopt een herkenbaar spoor. "De toon is vaak humoristisch met een agressief ondertoonje: 'mijn verf, jouw muur' bijvoorbeeld," zegt Jacob. "Opvallend is het grote aantal boodschappen van links-activistische groepen. Die plakken ook over andere stickers heen, bijvoorbeeld van voetbalhooligans. Stickercultuur is vluchtig. Onze kaart is een tijdscapsule. Wat wij doen, is een soort archeologie die de dynamiek van Noord blootlegt, een stadsdeel dat voelt als een verzameling dorpen, maar waar de druk van de uitdijende stad steeds sterker is te voelen."

De kunstenaars vonden posters met teksten als 'Beste Noord/Zuidlijn, de afspraak was weer groen opleveren' en ironische stickers als 'I love bakfietsmoeders' en 'Noord hipsterfrei', die aangeven dat de groei van het stadsdeel niet frictievrij verloopt. "Groepen nemen hun taal soms van elkaar over," zegt Frings. "Zo kwamen we eerst een sticker tegen met de tekst 'Zwarte Piet is racisme' en later 'racisme ben je zelf' in dezelfde sjabloonletters."

'Wat wij doen heeft meer met schilderkunst te maken dan met graffiti'

De inventarisatie van straatcultuur gebruikt J&B als basis van eigen werk: op piepschuim gezeefdrukte slogans en logo's, tekeningen op pizzadozen en collages geknipt uit vuilniszakken. "Dezelfde vergankelijkheid als wat we op straat vinden, maar geen streetart in de traditionele zin van het woord. Wat wij doen heeft meer te maken met schilderkunst dan met graffiti. De vanitas-symbolen die je vaak op stickers ziet - schedels en beenderen - passen daar goed bij."

"Ons werk functioneert als een gebroken spiegel," zegt Jacob. "We laten de stemmen van de straat met elkaar praten. Dat oogt soms heel pontificaal, maar de betekenis is vaak ambigu. Zelfs in de kunstwereld wordt ons werk niet altijd begrepen. Zo hebben we een tijd geleden een vlag gemaakt met daarop in het Arabisch 'dit betekent niks, behalve voor mensen die Arabisch vrezen'. Zonder te weten wat er stond, vroeg meer dan één curator zich hardop af of ze dit wel konden ophangen."

Heipalen als hartslag

Voor de tentoonstelling Staat van de straat heeft J&B met minimale middelen een archetypisch stukje Noord nagebouwd. Kliko's met klepperende deksels lijken te ademen, heipalen zijn als een hartslag. De straat komt tot leven in een geluidsinstallatie met markten, vliegtuigen en ander verkeer. Videobeelden tonen generaties Noordelingen: van NDSM-arbeiders, via migranten en kunstenaars tot de hippe tweeverdieners die nu de wijk instromen.

"Noord ontwikkelt zich in golven. In onze installatie komt die tot uiting in een cyclische structuur. Dag wordt nacht en winter wordt zomer. En als de film afloopt, gaat het licht even aan en sta je niet meer op straat maar in de white cube van Nieuw Dakota."